Sayı : 46

Konu : FIKIH KÖŞESİ YAZILARI (46)

Günümüzde gençlerin tek hedefi üniversite sınavını kazanmak. Bu özveriyi ilim olarak adlandırmak ne kadar mümkündür?

Geçmişin baştan sona bütün tahsil basamakları Sıbyan mekteplerinden başlar; medreselerde sona ererdi. Buraları ilim yuvalarıydı. Çağımızda ise ilim müesseseleri çok çeşitlendi. Çağın insanı çocuklarını daha dillenir dillenmez okullarla tanıştırıyor. Daha çocuklar, iki yaşında iken doğduğu evin dışında ilimlerle tanışıyor. Üniversiteye gitmenin ilk adımları daha bu çağlarda atılmaktadır. Bu yolun varış noktası üniversitelerdir. Bir de kendi ülkemizde olduğu gibi üniversite gaye haline getirilmiş ise, çocuklar ve gençler bütün umutlarını üniversiteye bağlamaktadır. Elbette üniversite dışından da bilgiye ulaşmak mümkündür. Fakat kuruluş sebebi sadece ilim ve bilim üretmek olan üniversiteler tabiidir ki, ilim yuvalarıdır. Sadece üniversite sınavlarında başarılı olmak için bile olsa yapılan çalışmalar şüphesiz ilmi çalışmalar olarak kabul edilmelidir. Çünkü bu özverili çalışmalar olmadan bu ilim yuvalarına girilemez. Dolayısı ile geleceğin ilim adamları da yetişemez.

Sınavını kazanmak veya iş hayatında başarılı olmak amacıyla ibadetlerinde gevşeklik gösteren öğrencilerin veya işçilerin durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

Bir Müslüman için hava ve su ne kadar önemli ve hayati ise, ibadette o ölçüde yaşamsaldır. Hava, yeme ve içme insan hayatının biyolojik olarak devam etmesini sağlayan etkenlerse, bir Müslümana nispetle de ibadet, ruh canlılığının temel gıdasıdır. Bundan dolayıdır ki, ibadet insanlıkla yaşıttır. Bunu ifade buyuran Yüce Yaratıcımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet ediniz ki, takva mertebesine nail olasınız."*[1] (Bakara Sûresi, 21) Ayet bütün insanlığı muahatp alıyor ve Allah'a ibadet edilmesini emrediyor.

İster öğrenci olsun, ister iş adamı olsun, her kim olursa olsun herkes mutlaka yemek, içmek ve diğer zati ihtiyaçlarını karşılamak zorunluluğundadır. Yemeden, içmeden ve diğer ihtiyaçlarını temin etmeden yaşamak mümkün değildir. Herkes bu ihtiyaçlarını temin etmek için mutlaka zaman da bulur mekan da bulur. Çünkü bunlar elde edilmeyince yaşanmayacağını bilir. İşte ibadet konusu da böyledir. Hiçbir çalışma, hiçbir meşguliyet Müslümanı ibadetinden alıkoyamaz. İslam'a göre bütün meslekler insana helalinden rızık temin etmesi ve bununla hem kendisini, hem ailesini ve etrafını geçindirmeye; Allah'a karşı kulluk borcunu ifa etmeye matuftur. Bir bakıma vasıtadır. Vasıtayı elde etmek için asıl gaye olanı, yani ibadeti terletmek asla kabul edilecek bir durum değildir.

İnsanın en aziz sermayesi hayatıdır. Biz biliyoruz ki hayati tehlike söz konusu iken bile dinimiz ibadetten –örneğin namazdan- geri kalmaya müsaade etmemiş; bu halde bile namaz kılmanın tarifini bizzat Kur'an bize öğretmiştir. Ayet-i kerime aynen şöyledir: *"Sen de içlerinde bulunup onlara namaz kıldırdığın zaman, onlardan bir*

[1] Bakara, 2:21

kısmı seninle beraber namaza dursunlar, silahlarını (yanlarına) alsınlar, böylece (namazı kılıp) secde ettiklerinde (diğerleri) arkanızda olsunlar. Sonra henüz namazını kılmamış olan (bu) diğer gurup gelip seninle beraber namazlarını kılsınlar ve onlar da ihtiyat tedbirlerini ve silahlarını alsınlar. O kafirler arzu ederler ki siz silahlarınızdan ve eşyanızdan gafil olsanız da üstünüze birden baskın yapsalar. Eğer size yağmurdan bir eziyet olur yahut hasta bulunursanız silahlarınızı bırakmanızda size günah yoktur. Yine de tedbirinizi alın. Şüphesiz Allah, kafirler için alçaltıcı bir azap hazırlamıştır."[2]

Demek oluyor ki, can kaygısının yaşandığı savaş meydanında bile namazı, yani ibadeti terk etmeye müsaade yoktur. Öyle olunca bir öğrenci, bir iş adamı, illa da bir yere geleceğim diye, çok meşguliyetim var diye ibadet konusunu ağırdan almamalı ve mutlaka ibadetlerin başı olan namazı terk etmemelidir.

Kaldı ki Allah'a ibadetin bir çok şekli vardır. Allah'ı zikretmek, O'nu daima hatırlamak ve kulluk bilincini yaşatmak için bir çok yol ve vesile vardır. Allah kulunu, kulunun her halinde kabul eder; onun kulluğuna cevap verir. Yeter ki, kul Allah'a ibadetten uzak kalmasın. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de yaratıcımız bu sırrı ilan ederken şöyle buyurur: *"Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın."*[3]

Allah elbette kullarını kendisine ibadet edilmesi noktasında sık boğaz da etmez. Kullarının gücü nispetinde onlarda kulluk ister. Örneğin ramazan orucunu tutarken kullarının zorlandığı zamanlarda, daha rahat bir zamanda eda etmek üzere orucu tehir ettirebilir. Farz namazların ön ve sonrasında kılınan ve adına "Revatip Sünnetler" dediğimiz nafileleri –alışkanlık haline getirmeksizin- sıkışık zamanlarda terk etmek mümkün olabilir. *Çünkü "Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez."*[4] *"Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar."*[5] buyurulmuştur.

Para kazanmak gayesiyle ailesinden uzakta yaşayan bir baba, babalık ve kocalık haklarını ihlal etmiş olur mu?

Evli olan insanların birbirlerinden uzak kalmaları ve bu sürenin uzaması nedeniyle ortaya çıkan konularla alakalı olarak fıkhi hükümler oluşmuştur. Elbette kazanmak ve helalinden elde ettiği kazançla ailesini geçindirmek güzeldir ve olması gerekendir.

Fakat bu böyle olmakla beraber, koca tarafından kadının uzun süre yalnız bırakılması dinimizde doğru görülmemiştir. Hele bu durum kasıtla yapılırsa, yani kadını kocasız gibi bırakma durumu bilinçli yapılıyorsa bu daha da yanlış bir durumdur. Nitekim, kocası tarafından kasıtlı bir şekilde cinsel mağduriyete mahkûm edilmek istenen kadın, mahkemeye başvurabilir. Hakim de kocayı kocalık görevlerini yerine getirmek üzere zorlar. Hüküm yerine getirilmezse nikahı fesih yoluna gidebilir.

[2] Nisa, 4:102
[3] Al-i İmran, 3:191
[4] Bakara, 2: 185
[5] Bakara, 2:286

Dilerse hakim, dört ay süre verebilir. Sürenin sonunda durum düzelmez ise, yine nikahı fesih yoluna gidebilir.[6]

Büyük muhaddis ve müçtehit İmam Ahmet b. Hanbel (rhm.) şöyle bir içtihatta bulunur: "Şu veya bu sebeple yolculuğa çıkan kişi, hastalık ve tutukluluk gibi dönüşünü engelleyen bir mâni yoksa, altı ay içinde dönmek mecburiyetindedir. Dönmez de kadın dava açarsa, kendisine dönmesi yazılı olarak bildirilir. Dönmemekte ısrar ederse hâkim evliliği sona erdirir, aralarını ayırır. İmam Ahmet b. Hanbel, bu içtihadına mesnet olarak Hz. Ömer (r.a)'in şu uygulamasını esas almıştır:

Hz. Ömer (r.a), Halife-i müslimin olduğu dönemde, Medine'deki bir gece kontrolü sırasında bir evden nağmeli bir ses işitir:

Nağmenin sâhibi kadın, manzum olarak kocasının uzakta olduğundan sızlanmakta, eğer Allah'dan korkup insanlardan utanmasaydı, doruğa çıkan cinsel arzularını tatmin etmek için ne yapacağını bildiğini dile getirmektedir.

Hz. Ömer (r.a), kadının durumunu araştırır, kocasının silâh altına alınmış bir mücâhid olduğunu öğrenir.

Allah'ın Resûlü'nün eşlerinden olan kızı Hz. Hafsa (r.a)'ya bir kadının ne kadar süre cinsel ayrılığa sabır gösterebileceğini sorar. Sonra da iki ayı gidip-gelme müddeti olmak üzere askerler için altı aylık süre belirleyip, bir genelge ile bildirir."[7]

Bütün bunlardan anladığımız odur ki, kazanç sebebiyle bile olsa kocanın evinden uzun süre ayrı kalması doğru değildir ve aile hukukuna zarar verir.

"Hedefe ulaşmak için her yol mubahtır" şeklinde halk arasında bir söz var. Bir Müslüman'ın hedeflerine ulaşması için gerçekten her yol caiz midir?

Bu söz, menfaati her şeyin üstünde gören düşüncenin topluma yansımasıdır. Gerek maddi gerekse manevi kişisel çıkarların peşinde koşanların adeta atasözü olan bu cümle, amaca/hedefe giden her yol mubah (uygun) mantığının hemen her şeyi meşrulaştırma arzusunun bir yansımasıdır. Bu düşünceye göre, hedefe giden yolda, ahlak, toplumun genel kuralları, insan hakları gibi kişinin kendisi dışında kalan herkes ve her şey aslında önemli değildir. Asıl olan ise, sadece hedefin tutturulmasıdır. Böyle bir şeyi kabul etmek dini açıdan asla mümkün değildir. Elbette hedefe ulaşmak önemlidir; ama hedefe giden yol içinde haram ve yasakların olmadığı yol olmalıdır. Hedef, ne olursa olsun elde edilecek bir şey gibi kabul edilmemeli; helal ve temiz olan yollarla ona ulaşılmalıdır. Bunun böyle olduğuna işaret olan bir çok ayet-i kerimeden üç tanesini aşağıya alıyorum:

"De ki: Pis ve kötü ile temiz ve iyi bir değildir; pis ve kötünün çokluğu tuhafına gitse (yahut hoşuna gitse) de (bu böyledir). Öyleyse ey akıl sahipleri! Allah'tan korkunuz ki kurtuluşa eresiniz."[8] *"Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanların helal ve temiz olanlarından yiyin, şeytanın peşine düşmeyin; zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır."*[9] *"Allah'ın size helal ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin ve kendisine iman etmiş olduğunuz Allah'tan korkun."*[10] Maide, 88

---

[6] Ebu Bekir b. Arabî, Ahkâmu'l-Kur'ân 1/178, Kurtubi 3/106, Revâiül-Beyan 1/313
[7] Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu 2/353; 17 Seyyit Sabık Fıkhu's-Sünne, Cüz 7, Shf. 122
[8] Maide, 5:100
[9] Bakara, 2:168
[10] Maide, 5:88